Отже, для підвищення ефективності управління персоналом сільськогосподарських підприємств та відродження галузі необхідно:

1. Сприяти підвищенню заробітної плати та інших видів матеріального стимулювання персоналу сільськогосподарських підприємств;
2. Впроваджувати якісно нові підходи до управління персоналом сільськогосподарських підприємств, підвищити мотивацію до праці, створити умови для роботи та покращення якості і рівня життя сільського населення;
3. Залучати персонал підприємств до підвищення власної кваліфікації, що дозволить досягти вищого рівня заробітної плати;
4. Забезпечувати високий рівень автоматизації і механізації виробництва, що призведе до підвищення результативності роботи сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Виноградський М.Д., Бєляєва С.В., Виноградська А.М., Шканова О.М. Управління персоналом: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
2. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2008 рік. Головне управління статистики в Хмельницькій області. – Хмельницький, 2009. – 442 с.
3. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Хмельницької області за 2008 рік. Статистичний бюлетень. – Хмельницький, 2009. – 106 с.
4. Сільське господарство Хмельницької області за 2008 рік. Статистичний збірник. – Хмельницький, 2009. – 241 с.

Аннотация. *Анализируются количественные и качественные параметры персонала сельскохозяйственных предприятий Хмельницкой области в контексте их управления и эффективного использования. Отмечается низкая эффективность управления персоналом, что проявляется в убыточности производства, снижении социальных выплат, низком уровне оплаты труда и ее производительности. Доводится необходимость увеличения уровня мотивации труда на селе.*

Ключевые слова: *персонал предприятия, эффективность управления, зарплата, мотивация труда, занятость населения.*

The summary. *This article analyzes the quantitative and qualitative characteristics of the staff of agricultural enterprises Khmelnitsky in the context of their management and efficiency. Noted the low efficiency of personnel management, which result in loss of production, reduction of social benefits, low pay and its productivity. Proved the need to enhance the motivation of the village.*

Keywords: *enterprise staff, performance management, wages, motivation, employment.*

УДК 631.11: 330.142.211

О.М. Романіка*, заступник начальника управління статистики у Хотинському районі Чернівецької області, м. Хотин, Україна*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БУКОВИНИ

Досліджується питання ефективності використання та відтворення основних фондів в аграрних підприємствах Буковини, проаналізовано стан матеріально-технічної бази сільського господарства в регіоні впродовж двох останніх десятиріч. Значна увага при проведенні досліджень приділяється вивченню основних показників, що характеризують ефективність використання основних засобів підприємств. На основі одержаних результатів дослідження запропоновані напрямки покращення використання основних фондів аграрних формувань в сучасних умовах.

Ключові слова: *сільськогосподарське підприємство, основні фонди, ефективність використання, раціональна структура, державна підтримка.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Стан аграрного виробництва значною мірою визначається рівнем розвитку його матеріально-технічної бази. Засоби виробництва і предмети праці, будучи

© *О.М. Романіка, 2010*

матеріальною основою сільського господарства, є важливою умовою його розвитку, адже вони визначають можливості використання досягнень науково-технічного прогресу і переходу до нового, вищої якості аграрного виробництва, яке відповідає сучасним вимогам.

Розвиток ринкових відносин потребує переведення вітчизняного аграрного виробництва на якісно новий рівень господарювання, формування сучасної матеріальної бази. Однак сучасний рівень інженерно-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств не дає можливості задовольнити технологічні потреби в машинах, обладнанні, устаткуванні та технічному обслуговуванні. У зв'язку із суттєвими негативними змінами в рівні забезпечення основними засобами аграрних підприємств України є необхідність опрацювання питань, пов'язаних із формуванням та ефективним використанням засобів виробництва у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Матеріально-технічне забезпечення сільського господарства досліджувалося вченими-економістами В.Г. Андрійчуком, Т.Н. Вечерко, Т.С. Гайдучком, Г.М. Підлісецьким, П.Т. Саблуком, В.С. Шебаніним, В.П. Яковенком та іншими. Незважаючи на значну кількість публікацій з вказаного питання, проблеми належного забезпечення та ефективного використання технічних ресурсів аграрних підприємств на регіональному рівні ще повністю не розв'язані.

Формулювання мети статті – дослідження стану матеріально-технічної бази аграрних підприємств Буковини та рівня ефективності її використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарське виробництво Чернівецької області має багатогалузевий характер. Воно посідає важливе місце у формуванні загального економіко-виробничого потенціалу області. Частка сільського господарства в загальному обсязі валової доданої вартості області в середньому за 2001-2008 рр. становила майже 25%, тоді як промисловості – 14%. Однак за економічними показниками сільське господарство Чернівецької області характеризується значним зниженням обсягів виробництва валової продукції та значним погіршенням фінансового стану аграрних підприємств та зниженням реальних доходів у його працівників (табл. 1).

Таблиця 1

Показники розвитку сільського господарства Чернівецької області, 1985-2008 рр.

Показники 1985	р.	1990 р.	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2008 р.	2008 р. у % до 1990 р.
Вироблено валової продукції на 1 працівника, грош. од.	2044	4293	2136	857	1099	2191	51,о
Вироблено валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грош. од.	328,8	558,9	408,0	358,5	407,1	437,3	78,8
Середньомісячна заробітна плата працівника сільського господарства, грош. од.	136,8	241,56	30,6	92,56	347,24	530	зб. у 2,19 раза

Джерело: власні розрахунки автора за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області

Одним із чинників, який стримує розвиток сільського господарства, є низький рівень матеріально-технічної бази. Середньорічна вартість основних фондів 2008 р. порівняно з 2004 зменшилася на 24,7%. Динаміка забезпечення основними засобами аграрних підприємств Буковини та ефективності їх використання подана в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка ефективності використання основних засобів сільськогосподарськими підприємствами Чернівецької області

Показники	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2008 р. у % до 2004 р.
Фондовіддача на 1 грн. основних фондів, грн.	1,78	1,86	1,88	2,41	2,57	144,4
Фондомісткість продукції на 1 грн. валової продукції, грн.	0,56	0,54	0,53	0,41	0,39	69,6
Фондозабезпеченість із розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.	219,0	212,5	211,5	174,3	165,5	75,3
Фондоозброєність праці на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	10,1	9,5	9,7	8,0	7,6	76 %

Джерело: власні розрахунки автора за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області

Фондовіддача 2008 р. порівняно з 2004 зросла на 44,4%, а фондомісткість знизилась на 30,4%. Причиною зміни фондовіддачі є приріст валової продукції, що вироблена підприємствами, та зменшення середньорічної вартості основних фондів за 2004-2008 рр. За показниками фондозабезпеченості та фондоозброєності також простежується тенденція поступового скорочення. Якщо 2004 р. на 100 га посівних площ припадало 219,0 тис. грн. основних фондів, то 2008 – лише 165,5 тис. грн., тобто рівень забезпеченості основними фондами зменшився на 24,7%. Фондоозброєність праці за останні п'ять років зменшилась на 24,0% (табл. 2).

Ефективне використання основних фондів неможливе без додержання їх раціональної структури. Структура основних фондів формується відповідно до потреб сільськогосподарського виробництва. Основні фонди умовно поділяють на дві групи: активні, які безпосередньо визначають випуск продукції, та пасивні, які не беруть участь у виробничому процесі, а лише створюють умови для його здійснення. Динаміка структури основних фондів у сільськогосподарських підприємствах Чернівецької області подана в табл. 3.

Таблиця 3

Динаміка структури основних фондів у сільськогосподарських підприємствах Чернівецької області, %

Показники	Роки				
	2004	2005	2006	2007	2008
Активна частина основних фондів	21,0	21,6	26,2	25,7	25,0
Пасивна частина основних фондів	79,0	78,4	73,8	74,3	75,0

Джерело: власні розрахунки автора за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області

У структурі основних фондів сільськогосподарського призначення у господарюючих суб'єктів майже $^{2}/_{3}$ складають будівлі та споруди. Оптимальним у структурі основних фондів є співвідношення: частка пасивної частини – до 40%, а активної – до 60%, тобто спостерігається надмірність пасивної частини фондів. Машини та устаткування займають 19,2%, частка робочої та продуктивної худоби становить 2,5%, а багаторічних насаджень – всього 0,5% (рис. 1).

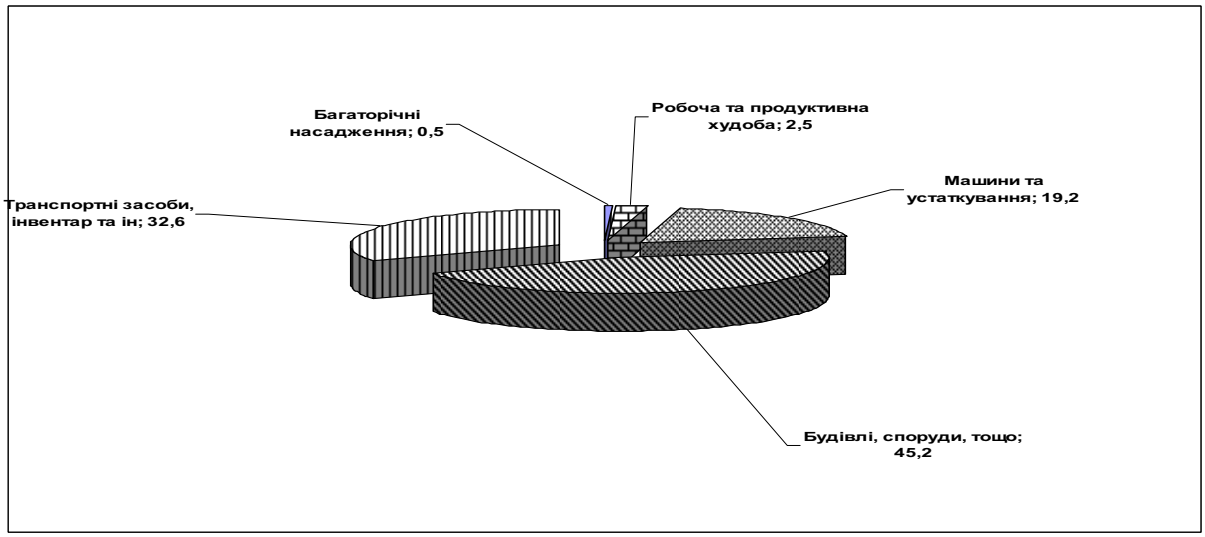

Рис. 1. Структура основних сільськогосподарських фондів аграрних підприємств Чернівецької області

Джерело: власні розрахунки автора за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області

Оцінити рівень забезпеченості засобами виробництва та їх динаміку дають змогу натуральні показники. Наявний парк сільгосптехніки показує, що все ще зберігається деякий її арсенал – більше 3449 одиниць. Однак аналіз динаміки технічної оснащеності сільського господарства показує, що розвиток цієї складової матеріально-технічної бази в цілому та в розрізі її окремих частин має негативні тенденції (рис. 2). Спостерігається стійка щорічна тенденція до скорочення

сільськогосподарської техніки, 2008 р. її чисельність складала 24,6% рівня 1990 р. Кількість тракторів скоротилася у 4,3, комбайнів всіх видів – у 3,1; вантажних автомобілів – у 4,0 рази. Основними машинами аграрні підприємства забезпечені лише на 30-60%, понад 90% з яких відпрацювали свій амортизаційний строк. Темпи щорічного списання зношеної техніки значно перевищують темпи її закупівлі. Через технічні несправності та фізичне зношення щорічно не використовується четверта частина тракторів та комбайнів.

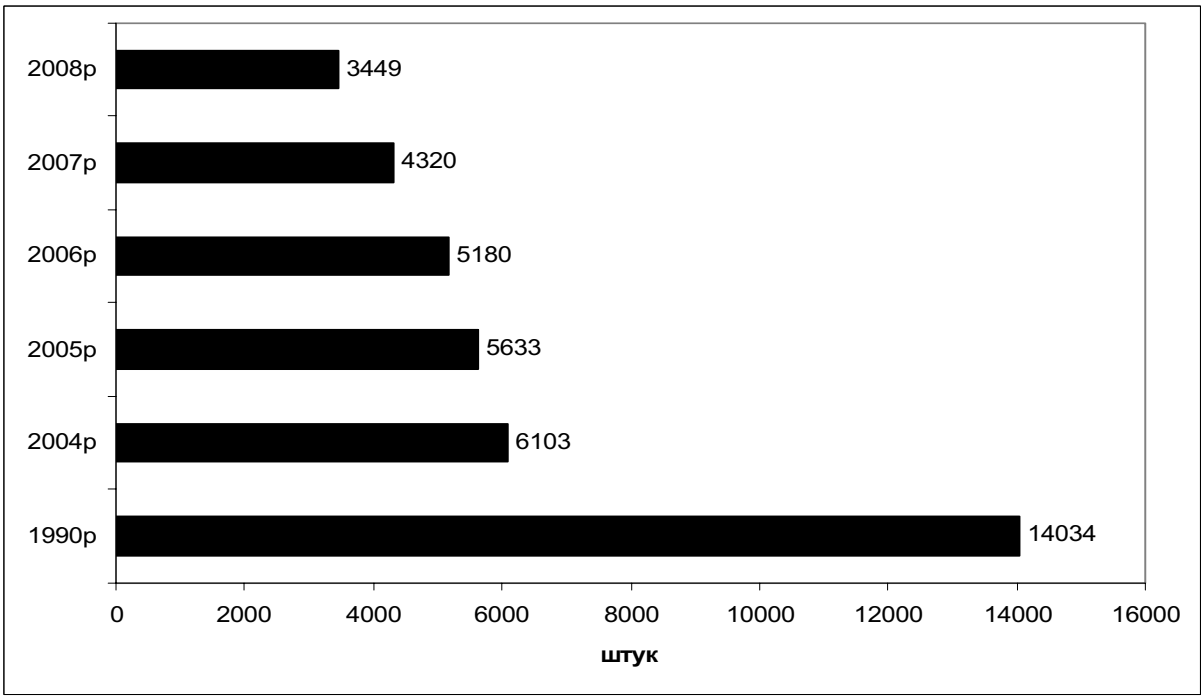

Рис. 2. Наявність сільськогосподарської техніки в господарствах всіх категорій у Чернівецькій області

Джерело: власні розрахунки автора за даними Головного управління статистики у Чернівецькій області

Таке становище підвищило навантаження на кожен агрегат: 1990 р. навантаження на один трактор зросло з 44,4 га посівної площі до 156,5 га 2008 р., а на один зернозбиральний комбайн відповідно з 114,5 га посівів зернових культур до 349,6 га (для порівняння: у США на 1 трактор припадає 28,0 га ріллі, на один зернозбиральний комбайн – 67,0 га посівів зернових культур, у Великобританії – відповідно 13 і 71 га, у Франції – 12 і 63 га, в Німеччині – 5 і 36 га, і це за умов, що техніка в цих країнах є більш продуктивна і якісною за своїми технічними параметрами, ніж в Україні) [7, с. 86-90].

Збільшення навантаження на техніку спричиняє розтягування строків виконання технологічних операцій, знижує продуктивність праці. Втрати врожаю зростають, собівартість виробництва продукції підвищується. Через 3-4 роки в сільському господарстві може настати техніко-технологічна катастрофа. З 2015 р. буде втрачатися понад 50% урожаю, а 2025 р. через нестачу тракторів може настати призупинення товарного виробництва. Буковина наближається до деіндустріалізації аграрного виробництва, що може призвести до натурального господарювання. Основною причиною погіршення технічного оснащення аграрного виробництва є значне зниження платоспроможності споживачів сільськогосподарської техніки. Внаслідок диспаритету цін аграрні підприємства втратили значні суми коштів. Тобто, на сьогоднішній день склалися незадовільні умови для розвитку сільськогосподарського виробництва. Тому без державної підтримки підприємства не здатні забезпечувати навіть просте відтворення.

Для успішного функціонування та покращення власної матеріально-технічної бази сільськогосподарські підприємства потребують зваженої та збалансованої підтримки держави. Одним із напрямків державної підтримки аграріїв є відшкодування коштів на придбання нової техніки, аналоги якої не виробляються в Україні. Так, сільськогосподарським підприємствам області за 2007-2008 рр. повернуто близько 500 тис. грн., а 2009 р. по вказаному напрямку кошти не виділялись. Тобто ідея державних дотацій дискредитована розмірами та невиплатами. Підтримка державою сільськогосподарських підприємств має відбуватися також через

здешевлення цільових кредитів на придбання техніки та будівництво, а саме компенсацію частини процентної ставки в розмірі облікової ставки НБУ. Рівень державної підтримки має забезпечувати стабільні темпи розвитку аграрного сектора.

Висновки і пропозиції. У результаті проведеного дослідження виявлено, що загальний стан забезпеченості основними фондами є недостатнім. Тому в найближчій перспективі необхідно оновлювати основні фонди, підвищувати якість та кількість техніки за рахунок власних і залучених коштів, використовувати на взаємовигідних умовах основні фонди промислових підприємств та громадян, виходячи з їх потреби. Безумовно, без належної державної підтримки оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва в найближчий перспективі не відбудеться.

Список використаних джерел

1. Петров В. М. Розвиток агротехнологій і технічна політика у сільському господарстві // Економіка АПК. – 2006. – № 8. – С. 36-40.
2. Кононенко М. П. Техніко-технологічні напрями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва // Економіка АПК. – 2008. – № 8. – С. 67-74.
3. Бражневська Г. М. Техніко-технологічне забезпечення виробництва продукції рослинництва // Економіка АПК. – 2009. – № 12. – С. 49-52.
4. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2000 рік / За ред. В. М. Камінської; Держ. ком. статистики, Чернівецьке обласне управління статистики. – Чернівці, 2001. – 381 с.
5. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2008 рік / За ред. А. В. Ротаря; Держ. ком. статистики, Чернівецьке обласне управління статистики. – Чернівці, 2009. – 524 с.
6. Василенко В., Синько В. Формы использования сельскохозяйственной техники: мировой опыт для Украины // Зерно. – 2006. – № 9. – С. 86-90.

Аннотация. *Исследуется вопрос эффективности использования и воспроизводства основных фондов в аграрных предприятиях Буковины, проанализировано состояние материально-технической базы сельского хозяйства в регионе на протяжении двух последних десятилетий. Значительное внимание при проведении исследований уделяется изучению основных показателей, характеризующих эффективность использования основных средств предприятий. На основе полученных результатов исследования предложены направления улучшения использования основных фондов аграрных формирований в современных условиях.*

Ключевые слова: *сельскохозяйственное предприятие, основные фонды, эффективность использования, рациональная структура, государственная поддержка.*

Annotation. *The question of efficiency of use and reproduction of fixed assets in agricultural enterprises Bukovina, analyzed the state of material and technical base of agriculture in the region during the last two decades. Mush attention is paid to conduct research to study the basic parameters that characterize the efficiency of fixed assed of enterprises. The results of the proposed research directions to improve the use of fixed assets agrarian formations in modern conditions.*

Key words: *farm, fixed assets, efficiency, reasonable structure, governmental support.*